

## O LÁSCĚ

Otázka: Co pro vás znamená láska?

Krishnamurti: To odhalíme tak, že pochopíme, co všechno láska není, protože láska je neznámo - a k neznámu lze přistoupit jenom tak, že odhodíme to, co je známé. Nepoznané, nepoznatelné se nedá poznávat myslí, která je plná toho, co zná. Takže my teď zjistíme, jaké hodnoty má to, co je známé, a na to známé se podíváme. Když se na ně podíváme jasně a bez zatracování, mysl se od poznaného osvobodí. Potom poznáme, co je láska. Takže k lásce musíme přistupovat opačně - poznat, co láska není, nikoli vypočítávat, co láska je.

Co pro většinu z nás znamená láska? Když prohlásíme, že někoho milujeme, co tím myslíme? Máme na mysli, že tu osobu vlastníme. Z vlastnictví pak vzniká žárlivost, protože co se mnou bude, jestliže dotyčnou osobu ztratím? Budu se cítit prázdný, ztracený, a proto si to vlastnictví zákonem pojistím a dotyčného se zmocním. To, že jsem se té osoby zmocnil, že ji vlastním, pak vede k žárlivosti, strachu a ke všem těm nesčíslným konfliktům, které z vlastnictví vznikají. Takové majetnictví však jistě láska není, že?

Láska očividně není ani sentimentalita. Být sentimentální a plný emocí jistě neznamena, že miluji, protože sentimentalita a city jsou pouhé počítky. Nábožensky založený člověk, který pláče nad Ježíšem nebo Krišnou, nad svým guru nebo nad někým jiným, je jen sentimentální citlivka. Oddává se svým počítkům, a to je proces myšlení, ale myšlení není láska. Myšlení je výsledek smyslového vnímání, a tak sentimentální člověk plný emocí jistě lásku nepoznal. A opět, nejsme náhodou sentimentální? Plní citů? Sentimentalita a citovost je pouze určitá forma expanze ega. Ale být plný emocí očividně neznamena lásku, protože sentimentální člověk umí být krutý, jestliže se mu nedostává odezvy na jeho city, jestliže jeho pocity nemají žádný ventil. Sentimentální člověk se umí dojmout až k nenávisti a pak vede války nebo vraždí. Ten, kdo je sentimentální a má oči plné slz z dojetí svým náboženstvím, jistě nezná lásku.

Je tedy láska odpouštění? Co je vlastně obsahem odpouštění? Ty mě urazíš a mně se to nelíbí, pamatuji si to, ale potom z donucení nebo z lítosti řeknu: „Já ti odpouštím.“ Napřed tedy tu urážku podržím a potom ji odvrhnu. Co to znamená? Že ústřední postavou, středem dění jsem pořád já. Já jsem pořád ten důležitý, neboť to já jsem ten, kdo odpouští. Dokud vládne tento postoj k odpouštění, ten, kdo je důležitý, jsem pořád já, a ne ten, kdo mě údajně urazil. Takže když si hromadím ublíženost a potom ten pocit křivdy odhodím a říkám tomu odpouštění, není to láska. Ten, kdo miluje, samozřejmě žádná nepřátelství nechová a ke všem takovým věcem je zcela lhostejný. Soucítění, odpouštění, majetnický vztah, žárlivost a strach, tohle všechno není láska. Tohle všechno jsou produkty mysli. Pokud je mysl rozhodčím, nejde o lásku, protože takové prostředkování, takové posuzování je pouze majetnickost v jiných formách. Mysl může lásku jenom kazit, nemůže ji zrodit, nemůže jí dát krásu. O lásce můžete napsat báseň, ale láska to nebude.

Samozřejmě tam, kde není skutečná úcta, není ani láska. Všimli jste si, že nechováte úctu ke svým sluhům, že nejste štědrí ani laskaví k lidem, kteří jsou takzvaně „pod“ vámi? Máte úctu k tomu, kdo stojí výš než vy, ke svému šéfovi, k milionářům, k tomu, kdo má velký dům nebo tituly, k tomu, kdo vám může dát lepší postavení, lepší práci, k tomu, od koho můžete něco získat. Ale ty pod sebou odkopnete a jenom jim nadáváte. A proto v tom není úcta a tam, kde není úcta, není ani láska. Tam, kde není milosrdenství, kde není soucit, odpouštění, tam není láska. A protože v tomto stavu je většina z nás, nemáme lásku. Nemáme ani úctu, ani soucit a nejsme ani štědrí. Jsme majetníci, plní sentimentality a emocí, a to se může zvrtnout všelijak. K zabíjení, k vraždění nebo také k tomu, že se sjednotíme kvůli nějakému pošelilému záměru, o němž toho moc nevíme. Takže jak by mohla existovat láska?

Lásku můžeme poznat jenom tehdy, když se tohle všechno zastaví, když to skončí, jenom tehdy, když nic nevlastníme, když naše oddanost něčemu nevyvolává emoce. Emotivní oddanost je vlastně jen suplika, prosebná modlitba, kdy něco chceme v jiné podobě. Ten, kdo se modlí, nezná lásku. Protože máte majetnický vztah, protože svou oddaností, svou modlitbou usilujete o nějaký cíl, o nějaký výsledek, jste pak sentimentální a plní emocí. A to přirozeně není láska. Samozřejmě láska není ani tam, kde není úcta. Možná tvrdíte, že úctu chováte, ale svou úctu prokazujete jen nadřízenému, a to je pouze úcta, která něco chce, je to úcta strachu. Kdybyste opravdu měli úctu, pak byste ji prokazovali těm nejnižším stejně jako těm takzvaně nejvyšším, ale protože to tak není, není ani láska. Jak málo je těch, kdo jsou opravdu štědrí a plní milosrdenství a odpouštění! Jste štědrí, když se vám to vyplatí, jste milosrdní, když vidíte, že za to něco dostanete. Ale když tohle všechno zmizí, tyhle věci přestanou zaměstnávat vaši mysl, a když věci myslí nezaplňují srdce, jde o lásku. A jedině láska může přetvořit současné šílenství a bláznění na světě - a nikoli nějaké systémy či teorie nebo politická levice či pravice. Opravdu milujete jenom tehdy, když k ničemu nemáte majetnický vztah, když nic nezávidíte, když nejste lační ani hamižní, když chováte respekt a úctu, když prokazujete milosrdenství a soucitnost, když berete ohledy na svou ženu, na své děti, na svého souseda, bližního i na své nešťastné služebnictvo.

O lásce se nedá přemýšlet, láska se nedá kultivovat, láska se nedá praktikovat. Praktikování lásky, praktikování bratrství je pořád ve sféře myslí, a proto to není láska. Když se tohle všechno zastaví, přichází láska, a potom poznáte, co znamená milovat. Láska není kvantita, ale kvalita. Nemůžete říkat: „Miluji celý svět,“ ale jakmile poznáte, jak milovat jednoho člověka, víte, jak milovat všechny, jak milovat celek. Ale protože neumíme milovat ani jediného člověka, je naše láska k lidstvu jenom fikce. Když člověk miluje, pak nejde o to, zda miluje jednoho či mnoho lidí: pak existuje pouze láska. A jedině tam, kde je láska, se můžou řešit i naše problémy. Potom poznáme blaženost lásky i její štěstí.